

Ужаснут злоделима која су починиле америчке снаге приликом инвазије на Филипине и испразним фразама о ослобођењу и племенитим намерама којима су, по правилу, пропраћени злочини чији је починилац држава, Марк Твен је немоћно дизао руке објашњавајући због чега није у стању да посегне за сатиром као својим најубојитијим оружјем. Непосредни предмет фрустрације био је чувени генерал Фунстон. “Савршена сатира о Фунстону једноставно није могућа”, вајкао се Твен, “зато што је сам Фунстон већ запосео место на врху ... (он сам је) сушта сатира”.

Та ми се мисао често враћа; походила ме је и сада, у августу 2008, у време грузијско-осетијско-руског рата. Џорџ Буш, Кондолиза Рајс и остали угледници свечано су се позвали на светињу Уједињених нација, упозоравајући да би Русија могла да буде прогнана из међународних институција “зато што је у Грузији предузела акције које су у нескладу” са начелима УН. Суверенитет и територијални интегритет свих земаља морају се одлучно и стриктно поштовати, истицали су они – наравно, кад кажу “све земље” то се односи на све земље сем оних које Сједињене Државе одлуче да нападну: Ирак, Србију, можда Иран, а списак преосталих је исувише дуг и исувише познат да бисмо га овде наводили.

Огласио се и млађи партнер Америке. Шеф британске дипломатије Дејвид Милибанд оптужио је Русију да је прибегла “дипломатским методима из ХИХ века” тиме што је извршила инвазију на суверену државу, што је поступак на који Британија данас не би ни помислила. То “једноставно није начин на који се у ХХИ веку могу уређивати међународни односи”, додао је Милибанд, понављајући тиме речи “главног пресудитеља о свему и свачему”, који је казао да је “инвазија на суверену суседну државу ... неприхватљива у ХХИ веку”. Дакле, Мексико и Канада не морају да страхују од нових инвазија и анексија великог дела територије, зато што Сједињене Државе сада организују инвазију само на земље са којима се не граниче, мада то ограничење не важи за америчке клијенте, што је Либан још једном искусио 2006.

Серџ Халими пише у Монд дипломатику и билтену КаунтерПанч да “поука ове приче постаје још поучнија када схватимо да је шармантни американофил Сакашвили одлучио да, за потребе одбране националних граница, врати неке од 2.000 војника које је претходно послао да учествују у инвазији на Ирак”; тих 2.000 грузијских војника чине један од највећих контингената у Ираку, ако не рачунамо две ратничке државе.

Овом хору су се придружили и истакнути аналитичари. Фарид Закарија поздравио је поменути Бушов коментар да је такво руско понашање данас неприхватљиво, за разлику од ХИХ века, “када је таква руска интервенција представљала стандардни поступак једне велике силе”. Према томе, морамо да разрадимо стратегију која ће омогућити да се Русија “усклади са цивилизованим светом”, у коме је интервенција незамислива.

Сигурно је да је било и неких који су делили некадашње Твеново очајање. Један такав истакнути пример пружа Крис Патен, бивши комесар ЕУ за спољне послове, председник Конзервативне партије Велике Британије, ректор универзитета у Оксфорду и члан Дома лордова. Он је написао да је западна реакција “таква да због ње чак и циници у неверици врте главом” – поводом тога што Европа није одлучно и одважно одговорила на дрскост руских лидера који “попут царева у ХИХ веку” желе да “око својих граница имају сферу сопственог утицаја”.

Патен с правом прави разлику између Русије и једине праве глобалне велесиле, која је већ одавно прешла ону тачку у којој је тражила да око својих граница има сферу сопственог утицаја, већ сада захтева да читав свет буде њена сфера утицаја. Инокосна

велесила такође врло одлучно намеће другима свој захтев, потпуно у складу са Клинтеновом доктрином по којој Вашингтон има право да примени војну силу у одбрани својих виталних интереса као што је “обезбеђивање неометаног приступа кључним тржиштима, енергетским залихама и стратешким ресурсима”.

Разуме се, Клинтон овим није рекао ништа суштински ново. Вегова доктрина проистиче из стандардних начела која су високопозиционирани планери формулисали још за време Другог светског рата, нудећи перспективу глобалне доминације. Они су одредили да у послератном свету Сједињене Државе имају за циљ успостављање “своје неприкосновене моћи”, а да у исто време треба да се постарају да се “ограничи остваривање суверенитета” држава које би могле да се уплету у глобалне планове Америке. Да би се ти циљеви остварили, “императивни захтев представља брзо реализовање програма потпуног поновног наоружавања”, што је суштински елемент “интегрисане политике која се води у циљу успостављања војне и економске премоћи Сједињених Држава”. Ови планови, сачињени током рата, на различите су начине примењени у поратним годинама.

Сви ти циљеви дубоко су укоренењени у стабилним институционалним структурама. Захваљујући томе они опстају независно од смене станара Беле куће, и на њих ни на који начин не утиче могућност “коришћења дивиденди које носи мир”, као што на њих није утицао ни нестанак главног ривала са светске сцене нити било каква друга маргинална појава. Никада се није догодило да доктринарним менаџерима понестане способности за креирање нових изазова, па ни онда када је Роналд Реган обуо каубојске чизме и прогласио националну узбуну због тога што је никарагванска војска била на само два дана удаљености од Харлингена у Тексасу, па би могла да доведе са собом читаве хорде спремне да “прегазе Сједињене Државе и отму нам све што поседујемо”, како је својевремено Линдон Џонсон ламентирао када је позивао на настављање рата у Вијетнаму. Још злослутније делује што они који контролишу ситуацију можда стварно верују у то што говоре.

Да се вратимо сада на напоре да се Русија уздигне и тим уздизањем уведе у цивилизовани свет: седам земаља које су чланови-оснивачи Групе 8 индустријализованих држава саопштило је да “осуђује акције осме чланице те групе”, Русије, која још није схватила сву снагу англоамеричке опредељености за немешање. Европска унија је урадила нешто што ретко чини: одржала је ванредни састанак како би осудила руски злочин. Био је то први такав састанак још од доба инвазије на Ирак, коју иначе није осудила.

Русија је позвала на одржавање ванредне седнице Савета безбедности, али с тим у вези није постигнута општа сагласност зато што су, према речима неких дипломата у Савету, Сједињене Државе, Велика Британија и неки други одбацили формулацију којом се од обеју страна тражило да се “одрекну употребе силе”.

Ово су типичне реакције које подсећају на Орвелово запажање о “равнодушности према реалности” коју испољава “националиста”, када “не само да не осуђује злодела која је починила његова страна, већ ... има запањујућу способност да за та зверства чак и не чује”.

Нико озбиљан не спори основне чињенице у вези са догађајима на Кавказу. Јужну Осетију, уз знатно важније подручје Абхазије, Стаљин је декретом припојио родној Грузији. Западни вођи одлучно упозоравају да се Стаљинове директиве морају поштовати, упркос снажном противљењу Осетинаца и Абхаза. Те покрајине су уживале

релативну аутономију све до распада Совјетског Савеза. Године 1990.

ултранационалистички настројени грузијски председник Звијад Гамсахурдија укинуо је аутономне области и извршио инвазију на Јужну Осетију. У жестоком ратном сукобу који је уследио хиљаду људи је изгубило живот а десетине хиљада постало избеглице, док је главни град Јужне Осетије, Цхинвали “сравњен са земљом и потпуно испражњен” (тако је писао Вујорк тајмс).

Отада су бројчано мале руске снаге надгледале нестабилно примирје, које је драстично прекинуто 7. августа 2008, када је председник Грузије Сакашвили наредио војницима да изврше инвазију. Вујорк тајмс извештава, позивајући се на “исказе великог броја сведока” да је грузијска војска сместа “почела да засипа минобацачком и артиљеријском ватром стамбене четврти у Цхинвалију, као и тамошњу базу руских мировњака”.

Предвидљиви руски одговор довео је до тога да су грузијске снаге избачене из Јужне Осетије и да је Русија потом заузела делове Грузије, да би се на крају делимично повукла у непосредну близину Јужне Осетије. Било је много жртава и много злочина. Већ по обичају, најтеже су страдали недужни.

Русија је прво саопштила да је у грузијском гранатирању погинуло десет руских мировњака. Запад се на то није осврнуо. И то је уобичајено. Тако, на пример, није било никакве реакције када је часопис Евиеншен вик известио да је 1982. у израелском ваздушном нападу на Либан у време инвазије коју су Сједињене Државе подржавале и у којој је живот изгубило од 15 до 20 хиљада људи и 200 Руса; за ту инвазију, иначе, није било никаквог веродостојног изговора, једини јој је мотив било настојање да се ојача израелска контрола на окупираној Западној обали.

Међу Осетинцима који су побегли на север, како пише лондонски Фајненшел тајмс, “преовлађује мишљење да је прозападни грузијски вођ, Михаил Сакашвили, покушао да збрише њихову сецесионистичку енклаву”. Осетинске паравојне снаге, под надзором Русије, тада су брутално отерале Грузијце, не ограничавајући се при том само на територију Осетије. “Грузија је саопштила да је њен напад био неопходан да би се зауставио руски напад који је већ био у току”, известио је Вујорк тајмс, али је неколико недеља касније написао да “нема никаквих независних доказа, сем инсистирања Грузије на истинитости њене верзије догађаја, који би поткрепили тврдњу да су руске снаге нападе пре но што је Грузија отворила баражну ватру”.

У Русији су, како извештава Вол стрит џорнал, “парламентарци, званичници и локални аналитичари прихватили теорију по којој је Бушова администрација охрабрила Грузију, свога савезника, да започне рат како би се изазвала међународна криза која би бацила додатно позитивно светло на искуство сенатора Џона Мекејна, републиканског председничког кандидата, у стварима националне безбедности”. Насупрот томе, француски аутор Бернар-Анри Леви је у часопису Ву Рипаблик написао да “нико не може игнорисати чињеницу да је председник Сакашвили одлучио да ступи и акцију тек када више никаквог другог избора није имао и када је рат већ започео. Упркос гомилању чињеница које би морале бити запањујуће очигледне за сваког скрупулозног, добронамерног посматрача, многи медији су, као под конач, пригрлили тезу по којој су заправо Грузијци били подстрекачи, неодговорни провокатори рата”.

Руска пропагандна машинерија је направила грешку и предочила доказе, који су се лако могли побити. Пропагандисти на Западу поступили су мудрије и задржали су се на ауторитативним саопштењима, као што је Левијева осуда водећих западних медија због тога што су, наводно, игнорисали “чињенице које би морале бити запањујуће очигледне

за сваког скрупулозног, добронамерног посматрача”. При том је за сваког тог “добронамерног посматрача” лојалност држави довољан услов који га квалификује да установи Истину – која чак може да буде и истинита, могли би да закључе озбиљни аналитичари.

Руси губе “пропагандни рат”, известио је Би-Би-Си, док су Вашингтон и савезници успели да “представе руске акције као агресију и да умање значај грузијског напада на Јужну Осетију 7. августа, напада који је послужио као окидач за руске операције”, иако “докази из Јужне Осетије у вези са нападом указују да је тај (грузијски) напад био обиман и разоран”. Русија “још није научила како да игра медијску игру”, примећује Би-Би-Си. Сасвим природно. Пропаганда, по правилу, постаје утолико софистициранија уколико земље постају слободније, а држава губи способност да становништво контролише силом.

Неуспех Русије да предочи поуздане доказе делимично је надокнадио Фајненшел тајмс када је открио да је Пентагон обезбедио борбену обуку командосима специјалних грузијских снага непосредно пре грузијског напада 7. августа; то откриће је “могло да пружи додатну потврду прошлomesечним оптужбама председника руске владе Владимира Путина који је тврдио да су Сједињене Државе ‘оркестрирале’ рат у грузијској енклави”. Обуку су делимично спровели бивши припадници америчких специјалних снага које су ангажовали приватни извођачи војних радова, укључујући ту и МПРИ, организацију коју је, подсећа лист, “Пентагон ангажовао 1995. године да обучи Хрватску војску пре но што је ова извршила инвазију на етнички српски регион Крајине, што је довело до расељавања 200.000 избеглица и што је представљало један од најгорих инцидената етничког чишћења у балканским ратовима”. Изгон из Крајине који су подржале Сједињене Државе (општа је процена да је том приликом прогнано око 250.000 људи, од којих су многи убијени) по свој је прилици био најгори случај етничког чишћења у Европи од Другог светског рата. Судбина тог изгона у званичној историографији умногоме подсећа на судбину фотографија Лава Троцког у стаљинистичкој Русији, из једноставног и сасвим довољног разлога: није сагласна са траженим имиџом америчке племенитости у суочавању са српским злом.

Укупан број погинулих у кавкаском рату у августу 2008. предмет је различитих процена. Месец дана после, Фајненшел тајмс је, цитирајући руске извештаје, објавио да су “у нападу погинула барем 133 цивила, као и 59 руских мировњака”, док је у потоњој руској масовној инвазији и ваздушном бомбардовању Грузије, такође према Фајненшел тајмсу, погинуло 215 Грузијаца, укључујући ту 146 војника и 69 цивила. Вероватно ће уследити и нова открића.

У окосници свега леже два кључна питања. Једно је питање контроле над цевоводима који представљају везу са Азербејџаном и централном Азијом. Клинтон је одабрао Грузију као коридор желећи да заобиђе Русију и Иран, и у том циљу је Грузија масовно милитаризована. Из тих разлога, Грузија представља “нашу крупну стратешку предност”, примећује Збигњев Бжежински.

Приметно је да аналитичари постају мање суздржани у објашњавању стварних америчких мотива у региону, у мери у којој постаје све теже одбацити ирачке захтеве за повлачење окупационе војске. Тако су уредници Вашингтон поста прекорели Барака Обаму што на Авганистан гледа као на “централни фронт” за Сједињене Државе, подсећајући га да Ирак “лежи у геополитичком центру Блиског истока и у њему се налазе неке од највећих светских резерви нафте”, док “стратешки значај (Авганистана)

бледи у поређењу са стратешким значајем Ирака”. Ово је добродошло, макар и закаснило, признање реалне потке америчке инвазије.

Друго питање се односи на ширење НАТО на исток, што је Џорџ Кенан 1997. описао као “најкобнију грешку америчке политике у целокупној постхладноратовској ери, (за коју се) може очекивати да распири националистичке, антизападњачке и милитаристичке тенденције у руском јавном мњењу; да негативно утиче на развој демократије у Русији; да поново успостави атмосферу хладног рата у односима Истока и Запада”.

Док се Совјетски Савез рушио, Михаил Горбачов је учинио уступак који, у светлости новије историје и стратешке реалности делује запањујуће: пристао је да допусти уједињеној Немачкој да се прикључи непријатељском војном савезу. Овај “запањујући уступак” поздравили су сви западни медији, НАТО, као и председник Буш који је рекао да је то доказ “државничке способности ... у најбољем интересу свих земаља Европе, укључујући ту и СССР”.

Горбачов је пристао на тај запањујући уступак на основу “јемстава да НАТО неће ширити надлежност на Исток ‘ни за педаљ’ како је прецизно казао (државни секретар) Џим Бејкер”. Ово подсећање Џека Матлока, водећег стручњака за Совјетски Савез у дипломатској служби и америчког амбасадора у Русији кључних година 1987-1991.

потврдио је и Строуб Талбот, највиши званичник Клинтонове администрације задужен за Источну Европу. На основу целокупног увида у дипломатске списе, Талбот извештава да је “државни секретар Бејкер заиста казао тадашњем совјетском министру спољних послова Едуарду Шеварднадзеу, у контексту оклевања Совјетског Савеза да дозволи да уједињена Немачка постане део НАТО, како се НАТО неће ширити на Исток”.

Клинтон је брзо прекршио обећање, као што је одбацио и Горбачовљеве напоре да се хладни рат оконча сарадњом међу партнерима. НАТО је такође одбацио руски предлог да се од Арктика до Црног мора успостави безатомска зона, јер би тај предлог “био у колизији са плановима за проширење НАТО”, примећује аналитичар стратешких питања и некадашњи планер у НАТО Мајкл Макгвајер.

Одбацујући те могућности, Сједињене Државе су заузеле тријумфалистичку позицију која је угрозила руску безбедност и истовремено одиграле кључну улогу у гурању Русије у озбиљан економски и друштвени колапс, што је довело до смрти милиона људи. Процес је драстично ескалирао даљим Бушовим ширењем НАТО, развргавањем кључних споразума о разоружању и агресивним милитаризмом. Матлок пише да је Русија можда могла да толерише укључивање бивших руских сателита у НАТО да “НАТО није бомбардовао Србију и наставио да се шири. Међутим, кад се све сведе, постављање антибалистичких пројектила у Пољској и настојање да се Грузија и Украјина учлане у НАТО представљало је потпуни прелазак црвене линије. Инсистирање на признању независности Косова је нека врста капи која је прелила чашу. Путин је научио да се на уступке који се чине Сједињеним Државама не узвраћа равном мером, већ се ти уступци користе да би се унапредила америчка доминација у свету. Чим је имао довољно снаге да се томе успротиви, он је то и учинио”, у Грузији.

Званичници Клинтонове администрације тврде да проширење НАТО није било војна претња, као и да оно, у суштини, није ништа више но безазлени корак којим је некадашњим руским сателитима омогућено да се учлане у Европску унију (то тврди Строуб Талбот). Теза тешко да икоме може деловати уверљиво. Аустрија, Шведска и Финска чланице су ЕУ, али не и НАТО. Да је Варшавски пакт преживео и почео у своје редове да укључује латиноамеричке земље – да и не говоримо о Канади и Мексику –

Сједињене Државе не би било лако убедити да Варшавски пакт није ништа друго до квекерски састанак. Нема потребе да преиспитујемо досијеа америчког насиља предузетог како би се спречиле углавном имагинарне везе са Москвом “нашег малог овдашњег региона”, илити западне хемисфере, да цитирамо речи које је изговорио тадашњи министар војни Хенри Стимсон када је објашњавао да после Другог светског рата морају бити демонтирани сви регионални системи, сем нашег, који треба да буде проширен.

Да би додатно подвукао закључак, Вашингтон, усред садашње кризе на Кавказу, износи забринутост да би Русија поново могла да успостави војну и обавештајну сарадњу са Кубом на нивоу који ни из далека не подсећа на америчко-грузијске односе, и свакако није ни близу да постане озбиљна безбедносна опасност.

Код нас се и противракетни штит представља као бенигно оружје, иако водећи амерички стратешки аналитичари објашњавају због чега руски планери на те системе и локације морају гледати као на основу потенцијалне претње руској способности одвраћања, будући да је то, у суштини, оружје намењено првом удару. Руска инвазија на Грузију искоришћена је као изговор да се закључи споразум о постављању тих система у Пољској, чиме се “оснажује аргумент који Москва непрестано износи, а Вашингтон га одбацује: да је права мета тог система заправо Русија”, приметио је коментатор агенције Еј-Пи Дезмонд Батлер.

Метлок није једини који Косово сматра важним чиниоцем. “Признање независности Јужне Осетије и Абхазије било је оправдано начелом по коме малтретирана мањина има право на отцепљење – а то је начело Буш успоставио за Косово”, коментарише Бостон глоуб у уводнику.

Ту међутим постоје суштинске разлике. Строуб Талбот признаје да се овим “у извесној мери враћа за оно што су САД и НАТО учинили на Косову пре девет година”, али инсистира да је та “аналогија потпуно и суштински лажна”. Нико није у бољем положају да зна због чега је то суштински лажна аналогија, а сам Талбот је луцидно објаснио разлоге у уводнику књиге о натовском бомбардовању Србије коју је написао његов сарадник Џон Норис. По Талботовој оцени, они који “желе да знају како су догађаји изгледали и како смо их у то време доживљавали ми који смо у све били умешани” треба да потраже веродостојан извештај управо у Норисовој књизи. Норис закључује да се “рат који је НАТО водио понајбоље може описати отпором Југославије ширим тенденцијама политичке и економске реформе – а не патњама косовских Албанаца”. То да мотив за натовско бомбардовање вероватно није била “патња косовских Албанаца” већ је јасно из богате западне документације где се јасно види да су злодела, у огромној већини, представљала предвиђену последицу, а не узрок бомбардовања. Међутим, чак и пре но што је документација објављена, морало је бити очигледно свима, сем оним најлојалнијима, да за Сједињене Државе и Велику Британију, које су у исто време пружале одлучну подршку злоделима знатно горима од оних која су се догађала на Косову, са предисторијом много страшнијом од било чега што се икад догодило на Балкану, забринутост због хуманитарних питања тешко да је могла да буде прави мотив. То су, међутим, пукe чињенице, и као такве ни за тренутак нису важне Орвеловим “националистима” – а они у овом случају чине већину западне интелектуалне заједнице која је огромно много уложила у то да што више увећа тобожње сопствене заслуге и истовремено заобиђе истину док је говорила о “племенитој фази” америчке спољне политике и њеном “светачком сјају” у тренутку када се миленијум ближио крају;

бомбардовање Србије требало је да буде завршни драгуљ у круни.

Ипак, без обзира на све, занимљиво је када са највишег места чујемо да је прави разлог за бомбардовање то што је Србија била последњи усамљени бедем у Европи који је стајао на путу политичких и економских програма Клинтонове администрације и њених савезника, иако ће проћи још много времена пре но што се дозволи да тако непријатне истине буду канонизоване у историографији.

Разуме се, има и других разлика између Косова и ових подручја у Грузији која траже независност или савез са Русијом. Тако, на пример, нема сазнања да је Русија тамо отворила неку велику војну базу и дала јој име по јунаку инвазије на Авганистан, што би било упоредиво са логором Бондстил на Косову, који је добио име по јунаку из Вијетнамског рата и који је, по свој прилици, део великог система америчких база чији су основни циљ блискоисточни региони који производе нафту. Постоји ту и мноштво других разлика. Сада се много говори о “новом хладном рату” који је подстакнут бруталним понашањем Русије у Грузији. Човек не може остати равнодушан према знацима конфронтације, између осталог ни према новим америчким морнаричким контингентима у Црном мору – такво понашање супротне стране тешко да би било толерисано на Карибима. Напори да се НАТО прошири на Украјину о којима се сада интензивно размишља, могли би постати крајње опасни.

Упркос томе, чини се мало вероватним да ће избити нови хладни рат. Да бисмо могли реално да проценимо изгледе, требало би јасно да сагледамо стари хладни рат. Ако оставимо по страни запаљиву реторику, видећемо да је у пракси хладни рат био прећутни споразум у коме је сваки такмац углавном имао пуну слободу да посегне за насиљем и субверзијом зарад контроле сопственог домена: за Русију то су били њени источноевропски суседи; за инокосну глобалну велесилу, то је био највећи део света. Qудско друштво не треба да истрпи – а можда не може ни да преживи – васкрсење било чега сличног.

Разумну алтернативу представља Горбачовљева визија коју је Клинтон одбацио а Буш додатно подрио. Трезвен савет на том трагу недавно је дао и бивши министар иностраних послова Израела и историчар Шломо Бен-Ами, написавши у бејрутском Дејли стару: “Русија мора тежити истинском стратешком партнерству са Сједињеним Државама, а Сједињене Државе морају да схвате да Русија, када је искључена и презрена, може постати један од кључних глобалних кавгација. Русији коју од краја хладног рата Сједињене Државе игноришу и понижавају потребна је интеграција у нови глобални поредак који поштује њене интересе као силе која се вратила на сцену, а не антизападњачка стратегија нити конфронтација.”

(НИН)